

Oslo 28.2.2021

Felles bekymring for skole- og tjenestetilbudet til funksjonshemmede barn og unge under koronapandemien

Barneombudet og Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) vil uttrykke en felles bekymring for funksjonshemmede barn og unge som har behov for tilpasset oppfølging i skolen, ulike kommunale tjenester og tjenester i regi av spesialisthelsetjenesten. Det er vår oppfatning at denne gruppen barn og unge ikke får oppfylt sine rettigheter under pandemien.

Ombudene har begge som mandat å arbeide for rettigheter og interesser til funksjonshemmede barn og unge. Ombudene skal følge med på at lovgivning og praksis verner om barns behov og at norsk rett og praksis samsvarer med de forpliktelser Norge har etter FNs konvensjon om barns rettigheter og FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD).

Ombudene har i kraft av våre mandat fulgt nøye med på situasjonen til funksjonshemmede barn og unge under nedstengningen av samfunnet i mars 2020, gjenåpningen gjennom sommeren og høsten og opptrappingen av smittevernstiltak som vi nå i vinter har opplevd både nasjonalt og lokalt. Begge ombudene har sendt en rekke brev, høringsvar og innspill til regjeringen, Koronakommisjonen, departementene, direktoratene, Koordineringsgruppen for tjenester til sårbare barn og unge og til media, med forslag og krav for å bedre situasjonen under pandemien.

Vi har i flere sammenhenger uttrykt vår bekymring over situasjonen til barn som rammes særlig hardt når tjenestene de er avhengig av reduseres eller stenges ned. Dette gjelder særlig skoletilbud, tjenester fra kommunen og spesialisttjenesten. Det ser også ut til at det tar lenger tid å normalisere tjenestene til denne gruppen barn og unge enn andre tjenester i samfunnet. Vi er både bekymret for barn og unges situasjon nå, og for de langtidskonsekvensene dette vil få for deres utvikling og fysiske og psykiske helse.

Basert på forskning¹, rapporter², egen undersøkelse³ og tilbakemeldinger fra sivilt samfunn er vi spesielt bekymret for:

¹ https://bufdir.no/arrangementer/webinar_hva_viser_forskning_om_konsekvenser_av_koronapandemien_for_barn_og_unge/

² https://bufdir.no/Bibliotek/Emner_liste/Emner_side/?q=Covid-19&num=10&start=0

³ Oppsummerende rapport fra spørreundersøkelse om barn og unges samfunnsdeltagelse under koronapandemien. (Unge funksjonshemmede og LDO Nov.2020)

<https://www.helsetilsynet.no/publikasjoner/rapport-fra-helsetilsynet/2020/pasient-og-brukererfaringer-med-tjenester-under-koronapandemien-2020/pasient-og-brukererfaringer-med-tjenester-under-koronapandemien-2020-samlerapport-fra-spoerreskjemaundersokelse-og-fokusgruppeintervju/>

- at barn og unge har fått redusert eller mistet viktig skolegang, tjenester som hjemmesykepleie, avlastningstilbud, BPA, behandlingstilbud som fysioterapi, bassengterapi, psykolog og annen og psykisk helsehjelp.
- Mange som er avhengig av tjenester og et tilpasset skoletilbud har ikke bare mistet én, men ofte flere eller alle tjenester og tilbud. Den totale belastningen med påfølgende isolasjon, ensomhet og psykisk uhelse øker med både antallet og varigheten av de inngripende tiltakene.
- en utstrakt bruk av «gruppevurderinger» fremfor individuelle vurderinger. Mange vurderes automatisk inn i risikogrupper fordi de har behov for helse- og omsorgstjenester, uten at de har underliggende sykdommer. De utsettes derfor for uforholdsmessige og unødvendige restriksjoner. Vi kjenner for eksempel til at besøksforbud, inngangs- og utgangskontroll praktiseres overfor friske utviklingshemmede.
- at barn med «særlige omsorgsbehov som ikke kan ivaretas når barnehage, skole eller andre dagtilbud er stengt», ikke blir identifisert av helse- og omsorgstjenester, barnehager og barneskoler». Disse barna får derfor ikke skoletilbudet og tilretteleggingen har krav på.
- at kapasitetsutfordringene i helsetjenester og i skoletilbudet går utover barn og unge som er avhengig av pedagogisk, helserelatert oppfølging og medisinsk fagpersonell i skolehverdagen. For eksempel ser vi at helsesykepleiere omdisponeres til pandemirelatert arbeid som smittesporing og vaksinerings, mens spesialpedagoger og støtteapparat blir omrokkert til andre oppgaver ved inndeling i mindre elevgrupper på både gult og rødt tiltaksnivå
- at det er liten forståelse i kommunene for at manglende helsetjenester, redusert skoletilbud, begrensede avlastningstilbud og fritidstilbud og mer isolasjon genererer et større behov for avlastning og bistand.
- at foreldre til barn med utstrakt behov for assistanse og helsehjelp har et økt press på å fylle oppgaver som pleiepersonell og helsepersonell for å ivareta livsnødvendig hjelp.

Regjeringen har opprettet en koordineringsgruppe som skal innhente og koordinere informasjon om situasjonen for sårbare barn og unge under pandemien. Siden april 2020 har koordineringsgruppen publisert 11 statusrapporter om «Utsatte barn og unges tjenestetilbud under covid-19-pandemien».

Senest i deres 10. og 11. rapport⁴ uttrykker koordineringsgruppen sterk bekymring for barn med funksjonsnedsettelse og deres familier som rammes hardere, oftere og lenger av smitteverntiltak enn andre barn og deres familier. Koordineringsgruppen mener funksjonshemmede barn og unge med behov for offentlige tjenester i særlig grad har blitt utsatt for negative konsekvenser, og at vi kan anta at det fortsatt er store utfordringer i tjenestene. Gruppen uttrykker også bekymring for at barn og unge med funksjonsnedsettelse opplever ensomhet, isolasjon og omforsterkede psykiske problemer eller utvikling av psykiske problemer i løpet av perioden.

⁴Bufdir : Statusrapport 10 Utsatte barn og unges tjenestetilbud under covid-19-pandemien

https://bufdir.no/globalassets/global/nbbf/bufdir/utsatte_barn_og_unge_tjenestetilbud_under_covid_19_pandemien_statusrapport_10.pdf

Bufdir: Statusrapport 11 Utsatte barn og unges tjenestetilbud under covid-19-pandemien

<https://www.regjeringen.no/contentassets/07a94a46945c43408c50a168e540079d/statusrapport-11-29.01.21.pdf>

Som regjeringen selv løftet frem i starten på pandemien, påpeker koordineringsgruppen at «det er behov for særskilt fokus i flere sektorer» ovenfor disse barna. De anbefaler en større kunnskapsinnhenting av hvilke konsekvenser koronapandemien har hatt for tjenestetilbudet og skriver at ansvarlige direktorat bør vurdere mulighetene for mer regelmessig rapportering om situasjonen.

Våre kontakter i sivilt samfunn bekrefter dessverre at selv om innstramminger og restriksjoner varierer i tid og sted, og regjeringen letter tiltak for barn og unge generelt, er situasjonen fremdeles i høy grad uendret for denne gruppen: Det er fortsatt store utfordringer og begrensninger i kommunale helse- og omsorgstjenester, i spesialisthelsetjenesten, i barnehage- og skole og fritid. Vi etterlyser derfor både målrettede tiltak og en grundig gjennomgang av tjenestene til funksjonshemmede barn og unge.

Barneombudet og Likestillings- og diskrimineringsombudet ber regjeringen sørge for:

- Tydelig kommunikasjon fra regjeringen og statsforvaltere om at tjenestene til funksjonshemmede barn skal prioriteres.
- Økt tilsyn og kontroll for å sikre at lovpålagte tjenester tilbakeføres og at kommunene ikke stenger eller endrer tjenestene under pandemien uten at konsekvensene for funksjonshemmede barn og unge er utredet og vurdert.
- Statsforvalteren må få tydelige instruksjoner og nødvendige ressurser til dette arbeidet.
- Sørge for en bredere, systematisk og regelmessig kunnskapsinnhenting om situasjonen i alle berørte sektorer. Herunder be ansvarlige direktorater foreta en regelmessig rapportering om situasjonen i relevante tjenester i deres sektor.
- Innhente kunnskap og vurdere hvilke sosiale, helsemessige og faglige konsekvenser situasjonen har fått for barn med funksjonsnedsettelse både på kort og lang sikt.
- Vurdere hvilke kompenserende og gjenopprettende tiltak som er nødvendig både på kort og lang sikt, herunder behovet for tilskudd og prioriteringer over relevante budsjett.
- Sørge for at det tilføres nødvendige og øremerkede ressurser over statsbudsjettet for å skjerme og styrke skole- og tjenestetilbudet til funksjonshemmede barn og unge under koronapandemien, og i tiden fremover.

I lys av koordineringsgruppens rapporter ber vi også ansvarlige departement om å svare på hvordan deres sektor vil følge opp koordineringsgruppens oppfordring om å ha «særskilt fokus» på barn og unge med behov for offentlige tjenester. Ettersom dette er tjenester som angår flere sektorer ber vi de berørte departementene sørge for en koordinert innsats for å oppnå et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.

Med hilsen

Inga Bejer Engh
Barneombud

Hanne Bjurstrøm
Likestillings- og diskrimineringsombud

Dokumentet er elektronisk godkjent, og gyldig uten signatur.

Likelydende brev sendes også til:

Statsministerens kontor

Kommunal- og moderniseringsdepartementet v/ Nikolai Astrup

Barne- og familiedepartementet v/ Kjell Ingolf Ropstad

Kunnskapsdepartementet v/ Guri Melby

Helse og omsorgsdepartementet v/ Bent Høye

Kulturdepartementet v/Abid Raja